

10. SINIF COĞRAFYA DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI SINAV PROVASI · PUANLAMA ANAHTARI

Senaryo 6 · Kitapçık A · Sezgi Empati Educational Assessments · www.sanalsinav.com

1. COĞ.10.1.1 · Örnek olay, olgu ve/veya mekânı coğrafyanın temel kavramları ile ilişkilendirebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Göçü insanların mekânda yer değiştirmesi, yani hareket (akış) olarak açıklar.	3
a)	Köyde ve kentte zaman içinde görülen değişimlere (nüfusun azalması, okulun kapanması, yeni mahalleler) örnek verir.	6
b)	Köydeki gelişmelerin kenti, kentteki iş imkânlarının da köyü etkilediğini karşılıklı bir ilişki olarak açıklar.	6

a) Örnek cevap: Gençlerin köyden kente göç etmesi bir harekettir. Bu hareket sonucunda köyün nüfusu azalmış, okul kapanmış, tarlalar boş kalmıştır; kentte ise yeni mahalleler kurulmuştur. Yani iki mekân da zamanla değişmiştir.

b) Örnek cevap: Kentteki iş imkânları köydeki gençleri çekmiş, köyden gelen nüfus da kentte yeni mahalleler oluşturmuştur. İki mekân birbirini karşılıklı olarak etkilemiştir.

Sık hatalar: Kavramları tanımlayıp olaya uygulamamak; Etkileşimi tek yönlü açıklamak

2. COĞ.10.2.1 · Örnek uygulamalar üzerinden CBS ve uzaktan algılamanın kullanım alanlarını özetleyebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	(1) tarım, (2) afet yönetimi, (3) kent planlaması (sağlık hizmetleri planlaması) yazar. İkisi doğruysa ölçüt puanının yarısı verilir.	5
b)	Geniş alanlar hakkında hızlı ve güncel veri sağlayarak doğru karar vermeyi kolaylaştırdığını özetler.	5

a) Örnek cevap: (1) tarım, (2) afet yönetimi, (3) kent planlaması.

b) Örnek cevap: CBS ve UA, geniş alanlar hakkında hızlı ve güncel bilgi sağlayarak doğru ve zamanında karar vermeyi kolaylaştırır.

Sık hatalar: Kullanım alanı yerine kullanılan aracı yazmak; Özetleme yerine örnekleri tekrar etmek

3. COĞ.10.2.2 · Mekânsal bilgi teknolojilerini kullanarak altlık haritalar üzerinde mekânsal veriler oluşturabilme · zor

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Derenin geçtiği kareleri tarar.	3
a)	Bu karelerin kenarından bitişik karelerini de tarar.	3
a)	Haritaya içeriğe uygun bir başlık ve taramayı açıklayan lejant ekler.	2
b)	Y (F2) karesini seçer.	2
b)	X'in dereye bitişik olduğu için riskli, Y'nin ise riskli karelerin dışında ve ana yola yakın olduğunu haritaya dayanarak açıklar.	5

a) Örnek cevap: Başlık: "Mahallede taşkın riskli alanlar". Derenin geçtiği A5–E5, G5, H5, E4, F4, G4 kareleri ile bunlara kenarından bitişik A6–E6, G6, H6, A4–D4, H4, F5, E3, F3, G3 kareleri taranır; lejantta "Taralı: taşkın riskli kare" yazılır.

b) Örnek cevap: Y (F2) daha uygundur. X (B6), derenin geçtiği B5 karesine bitişik olduğu için taşkın riskli alanda kalır. Y ise riskli karelerin dışında ve ana yolun yanındadır; ulaşımı da kolaydır.

Sık hatalar: Yalnızca derenin geçtiği kareleri taramak; Seçimi haritaya dayandırmamak

4. COĞ.10.3.1 · Yerkürenin tektonik yapısını çözümleyebilme · kolay

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Levhaların yer kabuğunda (yer kabuğu ve üst mantonun katı bölümü, yani taş küre) olduğunu yazar.	4
a)	Konveksiyon akımlarının mantoda oluştuğunu yazar.	3
b)	Dış çekirdeğin sıvı, iç çekirdeğin katı olduğunu yazar.	3

a) Örnek cevap: Levhalar yer kabuğunda (taş kürede) yer alır; levhaları hareket ettiren akımlar mantoda oluşur.

b) Örnek cevap: Dış çekirdek sıvı, iç çekirdek katıdır.

Sık hatalar: Akımların çekirdekte oluştuğunu sanmak

5. COĞ.10.3.1 · Yerkürenin tektonik yapısını çözümleyebilme · orta

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Afrika ve Arap levhalarının birbirinden uzaklaştığını (uzaklaşan sınır) belirtir.	6
b)	Hint levhasının Avrasya levhasıyla çarpışıp kıvrılarak yükseldiğini (yaklaşan sınır) belirtir.	6
c)	Yerkürenin yüzeyinin sürekli hareket eden levhalardan oluştuğunu ve değiştiğini belirtir.	3

a) Örnek cevap: Afrika levhası ile Arap levhası birbirinden uzaklaşıyor; aradaki deniz bu yüzden genişliyor.

b) Örnek cevap: Hint levhası Avrasya levhasına doğru ilerleyip onunla çarpışıyor; kıvrılan katmanlar yükseliyor.

c) Örnek cevap: Yer kabuğu hareketli levhalardan oluşur; yeryüzü bugün de değişmeye devam eder.

Sık hatalar: Kızıldeniz'in genişlemesini yağışla açıklamak; Himalayaları volkanik dağ sanmak

6. COĞ.10.3.2 · Yeryüzü şekillerinin oluşumunda etkili olan aşınma ve çözünme süreçleri ile iklim ve kayaç özellikleri arasındaki ilişki · orta

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	K'de kimyasal ayrışmanın, L'de fiziksel (mekanik) ayrışmanın etkili olacağını yazar.	4
b)	Kireçtaşının suda çözünabilen bir kayaç olduğunu, bol yağış ve sıcaklıkla çözünmenin hızlandığını açıklar.	3
c)	Yağışın çok az olduğunu ve büyük gece-gündüz sıcaklık farkıyla kayaçların genleşip büzülerek parçalandığını açıklar.	3

a) Örnek cevap: K: kimyasal ayrışma. L: fiziksel (mekanik) ayrışma.

b) Örnek cevap: Kireçtaşı suda çözünabilen bir kayaçtır. K'de her ay bol yağış düştüğü ve sıcaklık yüksek olduğu için çözünme hızlı olur; karstik şekiller oluşur.

c) Örnek cevap: L'de yağış neredeyse yok; kimyasal ayrışma zayıftır. Gündüz ısınıp genleşen, gece soğuyup büzülen kayaçlar zamanla çatlak ve parçalanır.

Sık hatalar: Sıcaklığın yüksek olduğu her yerde kimyasal ayrışma olacağını sanmak; Kayaç türünü hiç dikkate almamak

7. COĞ.10.3.2 · Yeryüzü şekillerinin oluşumunda etkili olan aşınma ve çözünme süreçleri ile iklim ve kayaç özellikleri arasındaki ilişki · zor

15 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Fiziksel (mekanik) ayrışma yazar.	3
b)	Ortam 1'de kayaçların gündüz genişip gece büzülerek parçalandığını açıklar.	6
b)	Ortam 2'de çatlaklardaki suyun donunca genişip kayacı parçaladığını (donma-çözülme) açıklar.	6

a) Örnek cevap: Fiziksel (mekanik) ayrışma.

b) Örnek cevap: Çölde kayaçlar gündüz ısınip genişir, gece soğuyup büzülür; bu tekrarlandıkça kayaçlar çatlayıp parçalanır. Yüksek dağda ise çatlaklara dolan su gece donunca hacmi artar ve çatlakları genişletir; gündüz çözülüp gece yeniden donarak kayacı parçalar.

Sık hatalar: Yüksek dağda kimyasal ayrışmanın baskın olduğunu sanmak; İki süreci aynı mekanizmayla açıklamak

8. COĞ.10.3.3 · Yeryüzü şekillerinin oluşumunu aşınım ve birikim süreçleri açısından çözümleyebilme · orta

10 puan

Madde	Ölçüt	Puan
a)	Mantar kaya (şeytan masası) ve kumul (barkan) adlarını yazar.	2
b)	Mantar kayanın, rüzgârın yere yakın kesimde daha çok kum taşıyıp kayanın alt kısmını daha çok aşındırmasıyla oluştuğunu açıklar.	4
b)	Kumulların rüzgârın yavaşladığı yerde taşıdığı kumu biriktirmesiyle oluştuğunu açıklar.	4

a) Örnek cevap: Mantar kaya ve kumul (barkan).

b) Örnek cevap: Rüzgâr kumu en çok yere yakın taşıdığı için kayanın alt bölümünü daha çok aşındırır; mantar kaya bu aşınım ile oluşur. Rüzgâr yavaşlayınca taşıdığı kumu bırakır; kumullar bu birikimle oluşur.

Sık hatalar: Mantar kayayı birikim şekli sanmak; Gözlemleri kullanmadan tanım yazmak